WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 1 marca 2011 r. *

W sprawie C-236/09

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour constitutionnelle (Belgia) postanowieniem z dnia 18 czerwca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 czerwca 2009 r., w postępowaniu:

Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL,

Yann van Vugt,

Charles Basselier

przeciwko

Conseil des ministres,

* Język postępowania: francuski.

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.C. Bonichot i A. Arabadjiev, prezesi izb, E. Juhász (sprawozdawca), G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, L. Bay Larsen, P. Lindh i T. von Danwitz, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,
sekretarz: R. Şereş, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 czerwca 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL oraz Y. van Vugta i Ch. Basseliera przez adwokata F. Krenca,

— w imieniu Conseil des ministres przez adwokata P. Slegersa,

— w imieniu rządu belgijskiego przez L. Van den Broeck, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez adwokata P. Slegersa,

— w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez B. Murraya, BL,

— w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues'a oraz A. Czubinski, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu litewskiego przez R. Mackevičienė, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu fińskiego przez J. Heliskoskiego, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez I. Rao, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez D. Bearda, barrister,

— w imieniu Rady Unii Europejskiej przez M. Veigę, F. Florinda Gijóna oraz I. Šulce, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Van Hoofa oraz M. van Beeka, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 30 września 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy ważności art. 5 ust. 2 dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373, s. 37).

2 Wniosek ten został złożony w związku ze sporem między Association Belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, a także Y. van Vugtem i Ch. Basselierem a Conseil des ministres (radą ministrów) Królestwa Belgii dotyczącym stwierdzenia nieważności loi du 21 décembre 2007, modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes, pour ce qui est de l'appartenance sexuelle en matière d'assurance (ustawy z dnia 21 grudnia 2007 r. zmieniającej ustawę z dnia 10 maja 2007 r. mającą na celu zwalczanie nierówności pomiędzy kobietami i mężczyznami ze względu na płeć w zakresie ubezpieczeń, *Moniteur belge* z dnia z dnia 31 grudnia 2007 r., s. 66175, zwanej dalej „ustawą z dnia 31 grudnia 2007 r.").

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Dyrektywa 2004/113 przyjęta została na podstawie art. 13 ust. 1 WE. Jej motywy 1, 4, 5, 12, 15 i 19 mają następujące brzmienie:

„1) Zgodnie z art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej Unia Europejska opiera się na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego, które są wspólne dla państw członkowskich, a także szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.] oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego.

[…]

4) Równość mężczyzn i kobiet jest podstawową zasadą Unii Europejskiej. Artykuły 21 i 23 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej »kartą«) zakazują wszelkiej dyskryminacji opartej na płci i wymagają zapewnienia równości mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach.

5) Artykuł 2 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską stanowi, że popieranie takiej równości jest jednym z podstawowych zadań Wspólnoty. Podobnie art. 3 ust. 2 Traktatu wymaga od Wspólnoty, aby zmierzała do zniesienia nierówności oraz wspierania równości mężczyzn i kobiet we wszystkich swoich działaniach.

[…]

12) W celu zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie zarówno do dyskryminacji bezpośredniej jak i pośredniej. Bezpośrednia dyskryminacja ma miejsce jedynie w przypadku, kiedy jedna osoba traktowana jest mniej korzystnie ze względu na swoją płeć niż inna osoba w sytuacji porównywalnej. Zatem, na przykład, różnice między mężczyznami a kobietami w zakresie dostarczania usług zdrowotnych, które wynikają z fizycznych różnic między mężczyznami a kobietami, nie odnoszą się do sytuacji porównywalnych i zatem nie stanowią dyskryminacji.

[…]

15) Istnieje już szereg instrumentów prawnych dotyczących wprowadzania w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w dziedzinie zatrudnienia i wykonywania zawodu. Dlatego niniejsza dyrektywa nie powinna mieć zastosowania

w tym zakresie. Takie samo rozumowanie dotyczy kwestii związanych z prowadzeniem działalności na własny rachunek w zakresie uregulowanym przepisami prawnymi. Niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie jedynie do ubezpieczeń i emerytur, które są prywatne, dobrowolne i niezwiązane ze stosunkiem pracy.

[…]

18) Stosowanie czynników aktuarialnych związanych z płcią jest szeroko rozpowszechnione w przepisach ubezpieczeniowych i innych związanych z usługami finansowymi. W celu zapewnienia równego traktowania mężczyzn i kobiet stosowanie płci jako czynnika aktuarialnego nie powinno powodować różnic w odniesieniu do składek i świadczeń. W celu uniknięcia nagłego dostosowywania rynku wprowadzanie w życie tej zasady powinno mieć zastosowanie jedynie do nowych umów zawartych po dacie transpozycji niniejszej dyrektywy.

19) Pewne kategorie ryzyka mogą być różne w zależności od płci. W niektórych przypadkach płeć stanowi jeden, lecz niekoniecznie jedyny czynnik decydujący przy ocenie ryzyka ubezpieczonego. Jeżeli chodzi o umowy ubezpieczające tego rodzaju ryzyka, państwa członkowskie mogą zdecydować o zezwoleniu na stosowanie wyjątków od zasady składek i świadczeń [jednolitych] dla obu płci, jeżeli tylko mogą zapewnić, że dane aktuarialne i statystyczne, na podstawie których dokonano wyliczeń, są wiarygodne, regularnie uaktualniane i ogólnodostępne. Wyjątki są dozwolone jedynie w przypadkach, w których ustawodawstwo krajowe nie zastosowało jeszcze zasady równości płci [reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci]. Po pięciu latach od transpozycji niniejszej dyrektywy państwa członkowskie powinny dokonać ponownej analizy uzasadnienia dla tych wyjątków, biorąc pod uwagę najbardziej aktualne dane aktuarialne i statystyczne oraz sprawozdanie Komisji sporządzone po trzech latach od transpozycji niniejszej dyrektywy".

4 W art. 1 dyrektywy 2004/113 został w następujący sposób zdefiniowany jej cel:

„Niniejsza dyrektywa ma na celu stworzenie ram do walki z dyskryminacją ze względu na płeć w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług, mając na względzie wprowadzenie w życie w państwach członkowskich zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet".

5 Artykuł 4 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy zasada równego traktowania mężczyzn i kobiet oznacza, że:

a) nie istnieje żadna bezpośrednia dyskryminacja ze względu na płeć, w tym mniej korzystne traktowanie kobiet ze względu na ciążę lub macierzyństwo;

b) nie istnieje żadna pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć".

6 Artykuł 5 tej dyrektywy, zatytułowany „Czynniki aktuarialne", stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, że we wszystkich nowych umowach zawartych najpóźniej po 21 grudnia 2007 r. użycie płci jako czynnika w kalkulowaniu składek i świadczeń do celów ubezpieczenia i związanych usług finansowych nie powoduje różnic w składkach i odszkodowaniach poszczególnych osób.

2. Niezależnie od ust. 1 państwa członkowskie mogą zdecydować przed 21 grudnia 2007 r. o zezwoleniu na proporcjonalne różnice w składkach i świadczeniach poszczególnych osób, w przypadkach, w których użycie płci jest czynnikiem decydującym w ocenie ryzyka opartego na odpowiednich i dokładnych danych aktuarialnych i statystycznych. Odnośne państwa członkowskie informują Komisję i zapewniają, że dokładne dane dotyczące użycia płci jako decydującego czynnika aktuarialnego są gromadzone, publikowane i regularnie uaktualniane. Te państwa członkowskie dokonują przeglądu swoich decyzji pięć lat po 21 grudnia 2007 r., uwzględniając sprawozdanie Komisji, o którym mowa w art. 16, i przekazują wyniki tego przeglądu Komisji.

3. W żadnym wypadku koszty związane z ciążą i macierzyństwem nie powodują różnic w składkach i świadczeniach poszczególnych osób.

Państwa członkowskie mogą odroczyć wprowadzanie w życie środków niezbędnych do przestrzegania niniejszego ustępu najpóźniej do dwóch lat po 21 grudnia 2007 r. W takim przypadku odnośne państwa członkowskie bezzwłocznie informują Komisję".

7 Artykuł 16 tejże dyrektywy, zatytułowany „Sprawozdania", stanowi:

„1. Państwa członkowskie przekazują Komisji wszelkie dostępne informacje dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy nie później niż 21 grudnia 2009 r., a następnie co pięć lat.

Komisja sporządza sprawozdanie podsumowujące, które zawiera przegląd istniejących praktyk państw członkowskich w związku z art. 5 w odniesieniu do użycia płci jako czynnika w obliczaniu składek i świadczeń. Komisja przedkłada to sprawozdanie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie nie później niż 21 grudnia 2010 r. Tam, gdzie stosowne, Komisja dołącza do swego sprawozdania wnioski dotyczące zmian niniejszej dyrektywy.

2. Sprawozdanie Komisji uwzględnia punkty widzenia zainteresowanych stron".

8 Zgodnie z art. 17 ust. 1 dyrektywy 2004/113 państwa członkowskie powinny były do dnia 21 grudnia 2007 r. wprowadzić w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania dyrektywy, a teksty tych przepisów przekazać niezwłocznie Komisji.

Prawo krajowe

9 Artykuł 2 ustawy z dnia 21 grudnia 2007 r. zawiera stwierdzenie, że ustawa ta dokonuje transpozycji dyrektywy 2004/113.

10 Artykuł 3 tej ustawy zawiera przepis zastępujący art. 10 ustawy z dnia 10 maja 2007 r., mający na celu zwalczanie nierówności pomiędzy kobietami i mężczyznami ze względu na płeć w zakresie ubezpieczeń.

11 Nowy art. 10 ustawy z dnia 10 maja 2007 r. ma obecnie następujące brzmienie:

„§ 1. Na zasadzie odstępstwa od art. 8, bezpośrednie proporcjonalne rozróżnienie może zostać przyjęte na podstawie płci dla celów ustalania składek i świadczeń ubezpieczenia, kiedy płeć stanowi czynnik decydujący przy ocenie ryzyka na podstawie odpowiednich i dokładnych danych aktuarialnych i statystycznych.

Odstępstwo to ma zastosowanie wyłącznie do umów ubezpieczenia na życie w rozumieniu art. 97 ustawy z dnia 25 czerwca 1992 r. o umowie ubezpieczenia lądowego.

§ 2. Od dnia 21 grudnia 2007 r. koszty związane z ciążą i macierzyństwem nie powodują w żadnym przypadku różnic w składkach i świadczeniach.

§ 3. Komisja bankowa, finansów i ubezpieczeń zbiera dane aktuarialne i statystyczne określone w § 1, zapewnia ich opublikowanie najpóźniej do dnia 20 czerwca 2008 r., a następnie danych aktualizowanych co dwa lata i publikuje na swojej stronie internetowej. Dane są aktualizowane co dwa lata.

Komisja bankowa, finansów i ubezpieczeń może żądać od instytucji, przedsiębiorstw oraz osób, których to dotyczy, udostępnienia danych koniecznych w tym celu. Określa ona, jakie dane mają zostać jej przekazane, w jaki sposób i w jakiej formie.

§ 4. Komisja bankowa, finansów i ubezpieczeń przekazuje Komisji Europejskiej, nie później niż w dniu 21 grudnia 2009 r., dane, jakie posiada na podstawie niniejszego artykułu. Przekazuje te dane Komisji Europejskiej po każdym ich uaktualnieniu.

§ 5. Izby ustawodawcze dokonają oceny, do 1 marca 2011 r., stosowania niniejszego artykułu na podstawie danych, o których mowa w §§ 3 i 4, sprawozdania Komisji Europejskiej, o którym mowa w art. 16 dyrektywy 2004/113/WE, oraz sytuacji w pozostałych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Ocena zostanie dokonana na podstawie raportu sporządzonego za dwa lata przez komisję ds. oceny, przedstawionego izbom ustawodawczym.

Dekretem omówionym przez radę ministrów król określa bardziej szczegółowe zasady dotyczące składu oraz powołania komisji ds. oceny, formę oraz zawartość raportu.

W szczególności Komisja sporządzi raport dotyczący wpływu przepisów niniejszego artykułu na rynek i zbada również pozostałe kryteria segmentacji, niezwiązane z płcią.

§ 6. Niniejszy przepis ma zastosowanie wyłącznie do umów ubezpieczenia zawartych w ramach dodatkowego systemu ubezpieczeń. Umowy te podlegają wyłącznie art. 12".

Stan faktyczny w sprawie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

12 Skarżący w sprawie przed sądem krajowym wnieśli do Cour constitutionnelle (trybunał konstytucyjny) skargę o stwierdzenie nieważności ustawy z dnia 21 grudnia 2007 r., transponującej do prawa belgijskiego dyrektywę 2004/113.

13 Skarżący uważali, że ustawa z dnia 21 grudnia 2007 r., realizująca uprawnienie do wprowadzenia wyjątku przewidziane w art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113, jest sprzeczna z zasadą równości kobiet i mężczyzn.

14 Z uwagi na to, że w ustawie z dnia 21 grudnia 2007 r. skorzystano z możliwości wprowadzenia wyjątku na podstawie art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113, Cour constitutionnelle – uznając, że przedstawiona mu do rozpoznania skarga obejmuje kwestię ważności przepisu dyrektywy Unii – postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 5 ust. 2 dyrektywy […] 2004/113/WE […] jest zgodny z art. 6 ust. 2 [UE], a w szczególności z zasadą równości i niedyskryminacji, gwarantowanej przez to postanowienie?

2) W przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, czy ten sam art. 5 ust. 2 [tej] dyrektywy jest również niezgodny z art. 6 ust. 2 [UE], jeżeli jego zastosowanie jest ograniczone wyłącznie do umów ubezpieczenia na życie?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

15 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113 jest ważny w świetle zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn.

16 Artykuł 6 traktatu UE, na który powołuje się w pytaniach sąd odsyłający i który jest wspomniany w motywie 1 dyrektywy 2004/113, stanowił w ust. 2, że Unia szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego. Te prawa podstawowe zostały ujęte w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, która od dnia 1 grudnia 2009 r. ma taką samą moc prawną jak traktaty.

17 Artykuły 21 i 23 karty stanowią, po pierwsze, że zakazana jest wszelka dyskryminacja oparta na płci, a po drugie, że należy zapewnić równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach. Jako że motyw 4 dyrektywy 2004/113 odnosi się wyraźnie do tych postanowień, należy ocenić ważność art. 5 ust. 2 tej dyrektywy w świetle przytoczonych postanowień karty (zob. podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawach połączonych C-92/09 i C-93/09 Volker und Markus Schecke i Eifert, Zb.Orz. s. I-11063, pkt 46).

18 Prawo kobiet i mężczyzn do ich równego traktowania jest przedmiotem postanowień traktatu FUE. Z jednej strony, zgodnie z art. 157 ust. 1 TFUE każde państwo członkowskie zapewnia stosowanie zasady równości wynagrodzeń dla pracowników płci żeńskiej i męskiej za taką samą pracę lub pracę tej samej wartości. Z drugiej strony, art. 19 ust. 1 TFUE przewiduje, że Rada, po uzyskaniu zgody Parlamentu, może podjąć środki niezbędne w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć,

rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

19 Podczas gdy art. 157 ust. 1 TFUE ustanawia zasadę równego traktowania kobiet i mężczyzn w określonej dziedzinie, art. 19 ust. 1 TFUE, ze swej strony, przyznaje Radzie uprawnienie, przy którego wykonywaniu powinna ona stosować się do art. 3 ust. 3 akapit drugi TUE, stanowiącego, że Unia zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka, a także do art. 8 TFUE, zgodnie z którym Unia, we wszystkich swoich działaniach, zmierza do zniesienia nierówności oraz wspierania równości mężczyzn i kobiet.

20 Przy stopniowym urzeczywistnianiu tej równości to ustawodawca Unii – biorąc pod uwagę zadanie powierzone Unii na mocy art. 3 ust. 3 akapit drugi TUE i art. 8 TFUE – określa, kiedy powinna nastąpić jego interwencja, z uwzględnieniem ewolucji warunków gospodarczych i społecznych w Unii.

21 Kiedy jednak decyzja o takiej interwencji już zapadnie, powinna ona w spójny sposób prowadzić do urzeczywistnienia zamierzonego celu, co nie wyłącza możliwości ustanowienia okresów przejściowych lub ograniczonych wyjątków.

22 Jak stwierdzono w motywie 18 dyrektywy 2004/113, w czasie, kiedy ją przyjmowano, stosowanie czynników aktuarialnych związanych z płcią było szeroko rozpowszechnione dostarczaniu usług ubezpieczeniowych.

23 W związku z tym ustawodawca Unii miał prawo wdrażać zasadę równego traktowania kobiet i mężczyzn, a konkretnie regułę składek i świadczeń jednolitych dla obu płci, w sposób stopniowy i z zachowaniem właściwych okresów przejściowych.

24 Z tą właśnie myślą ustawodawca Unii postanowił w art. 5 ust. 1 dyrektywy 2004/113, że różnice w zakresie składek i świadczeń wynikające z użycia czynnika płci przy ich obliczaniu powinny zostać zniesione najpóźniej do dnia 21 grudnia 2007 r.

25 Tytułem wyjątku od ogólnej reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci ustanowionej w art. 5 ust. 1, w art. 5 ust. 2 przyznano natomiast tym państwom członkowskim, których prawo krajowe nie stosowało jeszcze tej reguły w czasie przyjmowania dyrektywy 2004/113, uprawnienie polegające na tym, że przed dniem 21 grudnia 2007 r. mogą podjąć decyzję o zezwoleniu na istnienie proporcjonalnych różnic w składkach i świadczeniach poszczególnych osób, w przypadkach, w których użycie płci jest czynnikiem decydującym w ocenie ryzyka, na podstawie odpowiednich i dokładnych danych aktuarialnych i statystycznych.

26 W tym samym ustępie przewidziano, że uprawnienie to zostanie ponownie zbadane 5 lat po dniu 21 grudnia 2007 r. z uwzględnieniem sprawozdania Komisji, lecz wobec braku w dyrektywie 2004/113 przepisu dotyczącego okresu stosowania tych różnic, państwa członkowskie, które skorzystały z omawianego uprawnienia, są upoważnione do tego, by zezwalać ubezpieczycielom na takie nierówne traktowanie bez ograniczenia w czasie.

27 Rada wyraża wątpliwości co do tego, czy sytuacje, w jakich znajdują się ubezpieczeni płci męskiej i żeńskiej, można – w niektórych gałęziach prywatnych ubezpieczeń –

uznać za porównywalne, jako że z punktu widzenia technik ubezpieczycieli, którzy na podstawie statystyk kwalifikują ryzyka do różnych kategorii, poziomy ubezpieczanego ryzyka mogą być różne w przypadku kobiet i mężczyzn. Twierdzi ona, że opcja przyjęta w art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113 ma na celu jedynie umożliwienie, by różne sytuacje nie były traktowane w taki sam sposób.

28 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału zasada równego traktowania wymaga, aby podobne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a odmienne sytuacje nie były traktowane jednakowo, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-127/07 Arcelor Atlantique et Lorraine i in., Zb.Orz. s. I-9895, pkt 23).

29 W tej kwestii należy podkreślić, że porównywalność sytuacji należy rozpatrywać w świetle przedmiotu i celu aktu Unii, który wprowadza dane rozróżnienie (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Arcelor Atlantique et Lorraine i in., pkt 26). W niniejszej sprawie rozróżnienie takie wprowadza art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113.

30 Bezsporne jest, że celem dyrektywy 2004/113 w zakresie ubezpieczeń jest – co znajduje odzwierciedlenie w art. 5 ust. 1 – zastosowanie reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci. W motywie 18 tej dyrektywy wyraźnie wskazano, że w celu zapewnienia równego traktowania kobiet i mężczyzn stosowanie płci jako czynnika aktuarialnego nie powinno powodować dla ubezpieczonych różnic w odniesieniu do składek i świadczeń. W motywie 19 wspomnianej dyrektywy przyznane państwom członkowskim uprawnienie do niestosowania reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci zostało nazwane „wyjątkiem". Dyrektywa 2004/113 opiera się więc na

założeniu, że – dla celów stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn ustanowionej w art. 21 i 23 karty – odpowiednie sytuacje kobiet i mężczyzn są porównywalne w aspekcie składek i świadczeń z tytułu ubezpieczeń, do których przystąpili.

31 W tych okolicznościach istnieje niebezpieczeństwo, że wyjątek od równego traktowania kobiet i mężczyzn przewidziany w art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113 znajdzie bezterminowe przyzwolenie w prawie Unii.

32 Taki przepis, pozwalający zainteresowanym państwom członkowskim na utrzymywanie bez ograniczenia czasowego wyjątku od reguły składek i świadczeń jednolitych dla obu płci, jest sprzeczny z urzeczywistnianiem celu równego traktowania kobiet i mężczyzn, jaki przyświeca dyrektywie 2004/113, i jest niezgodny z art. 21 i 23 karty.

33 W konsekwencji przepis ten należy uznać za nieważny z upływem odpowiedniego okresu przejściowego.

34 W świetle przeprowadzonych rozważań na pierwsze z przedłożonych pytań należy odpowiedzieć w ten sposób, że art. 5 ust. 2 dyrektywy 2004/113 jest nieważny ze skutkiem od dnia 21 grudnia 2012 r.

35 Mając na względzie powyższą odpowiedź, nie ma konieczności udzielania odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne.

W przedmiocie kosztów

36 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny; dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 ust. 2 dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług jest nieważny ze skutkiem od dnia 21 grudnia 2012 r.

Podpisy